

Evrenin Sıçradığını Hissetmek Mümkün mü?

14 Mart Tıp Bayramı'nda programcılar yazar Cem Akaş'ı konuk ediyorlar. Popüler kültürün tanımıyla başlayan söyleşi, 70'li yılların kültürüne, enformasyon depolamanın anlamına, oradan da yazar ve hekim gözüyle içgörü kavramının tanımına geliyor. Cem Akaş, yazar Engin Geçtan'ın zamana karşı içgörüsü olmasının önemini vurguluyor ve bir tür gelecek kaygısı ile geçmişin ağırlığının insanların üzerindeki etkisinden söz ediyor. Akaş, on yıllar sonrasını yordayan bir öngörüyle, "Giderek nefes alamaz hale geldiğimiz metropolün karantinaya alınıp yalnızca düşünsel üretime katkıda bulunan insanların, bu daraltılmış çemberin dışına taşarak orada doğayla yeniden bir olmaya çalışmalarının tek seçenek olduğu"nu söylüyor. Deniz kıyısında bir kasabaya yerleşmek ile bunun farkı, kaosun kıyısında yaşam, kökünden koparak başka topraklara yerleşen kişilerin tutumları tartışılıyor.

Engin Geçtan: Çiseleyen bir çarşamba akşamı 94.9 Açık Radyo'dan iyi akşamlar. Ben Engin Geçtan.

Timuçin Oral: İyi akşamlar. Ben Timuçin Oral.

E.G.: Bu akşamki konuğumuz,

Cem Akaş: Bu akşam beni yolladılar, Cem Akaş.

T.O.: Ve karşımızda Tolga Dizmen.

E.G.: Nehrin kenarındaki tarlada bir kedi yaşarmış. Neh-

rin öte yanında da, iyi beslenmiş güvercinlerle dolu bir güvercinlik varmış. Kedi iştahla onları seyredermiş her gün ama neden bilmezmiş. Sonra tarlanın sahibi tarlaya bir at getirip bırakmış. Kediyle at, zaman zaman sohbet etmeye başlamışlar. Kedi karşı sahilin çok güzel olduğunu, bir gün oraya gitmiş olmayı çok arzu ettiğini ama yüzme bilmediği için gidemediğini söylemiş. Bu arada karşı sahildeki mısır tarlasına bakarak iştahlanan at da, “Aslında ben de geçmek isterdim,” demiş. Kedi, “Beni sırtında geçirsene, birlikte gidelim karşıya,” demiş ama güvercinlerden hiç söz etmemiş. Atın sırtına binmiş nehri geçmişler; karşı tarafa gidince kedi derhal güvercinlere saldırmış ve güvercinlerin çoğunu, çok kısa bir sürede tüketmiş. Bu arada mısırın ancak bir bölümünü yiyebilen at, kedi karnını doyurduktan sonraki ciyaklamalarına, avaz avaz miyavlamasına, “Sus, köylüler duyup buraya gelecekler. Her şeyi berbat edeceksin,” demiş. Nitekim, köylüler ellerinde taşlarla, sopalarla gelmişler. Kedi derhal atın sırtına atlamış, yüzmeye başlamışlar. Yolda at, “Her şeyi berbat ettin. Ben karnımı bile doyuramadım, niçin o kadar gürültü çıkardın?” demiş. Kedi de, “Huyum kurusun, ben karnımı doyurduktan sonra hep böyle yaparım, âdetimdir,” demiş. Tam karşı sahile ulaştıklarında ise, at birden kendini otların üzerine atmış ve otların üzerinde yuvarlanmaya başlamış. Atın üzerinden kaçamayan kedi altta kalmış ve çığlık çığlığa bağırma-ya başlamış: “Ne yapıyorsun, bel kemiğim kırıldı. Ne yaptığından haberin yok senin!” demiş. At da cevap vermiş, “Huyum kurusun, ben sudan çıktıktan sonra otların üzerinde şöyle bir savrulmayı pek severim,” demiş.

C.A.: Bu bize neyi hatırlatıyor?

T.O.: Engin Bey’in hikâyelerinin bir özelliği var; onlar ânında bir şey hatırlatıyorlar sonra bir yıl boyunca da bir şekilde hatırlatmaya devam ediyorlar.

E.G.: Bu hikâye tabii bu sabah *Radikal*’in başlığını okuduktan sonra aklıma geldi ama o başlığın ne olduğunu sormayın.

C.A.: Hâlâ başlık atabiliyor olmaları da çok sevindirici. Türkiye'ye uygun başlığı bulmakta ben olsam çok zorlandım yani.

T.O.: Evet, yani başlık sonuçta bir tespit değil mi?

C.A.: Tabii bir şey görüyorsun ve söylüyorsun.

T.O.: Ama değişiyor, mesela sabah bir başlık atıyorsunuz ama akşam başka bir şey var.

C.A.: Akşama kadar beklerse tabii.

E.G.: Ben sana bir şey sormak istiyorum Cem, önce hoş geldin. Bir-iki hafta önce, ne zaman olduğunu sen daha iyi bilirsin. *CNN Türk*'te seni gördüm, *Kitapçı* programında. Seni izledim demek daha doğru aslında. Orada, bana göre popüler kültürün çok güzel bir tanımını yaptın fakat o kadar yüklü bir tek cümle söyledin ki şu anda bunu hatırlayamayacağım; belki sen de hatırlayamıyordunuz?

C.A.: Hayatta hatırlayamam.

E.G.: Evet, şu soruyu sormak istedim, sana göre kültür ne demek? Popüler kültür bunun içinde nedir? Kültürlü olmak ne demek?

C.A.: Akşam akşam çok ağır sordunuz.

E.G.: O akşam söyledin.

C.A.: O akşam söylediğimi ben nereden bileyim? O yapıyor, bir de işin komiği bir kafede çalışıyorduk o görüşmeyi. Kafede sürekli servise hazırlık yapıyorlar, çok şangırtı oluyor arka tarafta. Bazı şeyleri tekrar çekmek zorunda kaldık. Bir soru geliyor, tam ben cevap veriyorum, o sırada garson gürültü yapıyor; aynı soruyu tekrar soruyorlar, ben aynı cevabı bir daha veremiyorum. Mesela üç defa falan böyle oldu ve ilk söylediğimi hiç hatırlamadığım için sürekli başka şeyler söyledim. Halbuki, onlar çok güzel cevaplardı ama kayda geçmedi. Neyse, kültüre geri gelecek olursak, bana artık kültürden bahsetmek çok zormuş gibi geliyor. Kültürlü insan denilen şey artık yokmuş, ukala insan varmış, çokbilmiş insan varmış ama kültürlü diyebileceğimiz birisinin çağımızda gereği artık kalmamış gibi geliyor bana. Yani Roma İmparatorluğu zamanında, belki Rönesans zamanında

kültürlü insan dediğinizde çok somut bir şeye tekabül ediyor; kültürlü insanın aşağı yukarı neler okuduğunu, nasıl yaşadığını bile biliyoruz. Ama bugün hayatta kalmak için bilinmesi gereken o kadar çok şey var ki, bunun hangi kısmı bizim için yüksek kültürdür, hangi kısmı düşük kültürdür bir ayırım yapmak bana çok zor geliyor. Popüler kültür işte burada işin içine giriyor bence. Kültür artık zaten popüler. Popüler olmayan kültür bile, ki ona daha karanlık bir şey atfetmek isterim yani işte Auschwitz'i yapan şey bence, artık bizim kültürümüz. Ya da, bugün hâlâ dünyanın çeşitli yerlerinde açlığa ve ölümlere izin veren şey, bence insanın kültürü olarak benimsememiz gereken bir şey artık. Bu bakımdan o kültür pek çok yönden bizim içselleştirdiğimiz bir şey ayrıca. Yani hepimiz o anlamda “kültürlüyüz”, bir şekilde buna göz yumuyor bunun hakkında bir şey yapmıyoruz hasebiyle bile kültürlüyüz. Bilmek anlamındaki, bir şeyleri biliyor olmak anlamındaki kültür, bence popüler olan kültür artık. Hani, hangi şarap neyle içilir, puro ne demektir, futbol takımlarının son durumu, MP3 nedir falan, bunlar artık popüler ama kültür, dedim.

E.G.: Peki, başka bir yerden konuya girmek ve sana tekrar sormak istiyorum izninle. Tamamen sezgisel olarak, bundan belki yedi-sekiz yıl önce, içine girdiğimiz çağda, bir şeylerin değiştiğinin, özellikle bunun bu yüzyılın ikinci yarısında daha da belirgin bir hale geldiğinin farkındayız; özellikle de ben farkındayım çünkü ben o yüzyılın ortasından daha önce dünyaya geldim. Tabii bunun bir başlangıç noktası yok, bu bir sürecin parçası ama bu girdiğimiz çağın sezgisel olarak sanki Ortaçağ'ı andıran bir tarafı varmış gibi gelmeye başlamıştı bana. Hatta bir kurgu kitabımda da “Yeni Ortaçağ” diye söz ettim bundan. Derken, Umberto Eco'nun *Günlük Yaşamdan Sanata*¹ adlı kitabında bunu vurguladığını gördüm. İlgiyle okudum ama her şeyi anlamadım çünkü

1. Umberto Eco, *Günlük Yaşamdan Sanata*, çev. Kemal Atakay, Can Yayınları, İstanbul, 2012. (Y.N.)

Ortaçağ'la ilgili çok ayrıntılı bilgiler vardı. Özellikle de ekonomik yapısıyla ilgili benim hiç bilmediğim konular olduğu için anlayabildiğim kadarını okudum, bir izlenim edindim. Sonradan bir de baktım ki hakikaten *Yeni Ortaçağ* diye bir kitap çıkmış bile. Onu okudum ama bana hiçbir şey demedi, zorlamaydı. Umberto Eco'nun yazdığı gibi enformatif, akan bir şey değildi. Bir şeyleri bir araya getirip şekline uydurmak gibi geldi bana.

T.O.: Pasta kalıbına dökmek gibi mi?

C.A.: Rantını yapmak gibi mi?

E.G.: Ben öyle yaşadım, o kitapla ilişki kuramadım. Bir benzerlik var mı sence hakikaten?

C.A.: Hiç haddim değil "var ya da yok" demek, ama ben de tümüyle sezgisel olarak okudum birkaç şey.

E.G.: Canım biz de burada haddimiz olmayan şeyleri konuşup duruyoruz zaten, lütfen bize katıl.

C.A.: Söylediğiniz şeye çok katılmıyorum aslında yani şu anlamda katılmıyorum: Elbette ben de Ortaçağ'ı yaşamış birisi olmadığım için, okuduklarımdan benzerlikler kurmuşluğum var fakat o benzerlik bir sürü başka şey arasında da var; nasıl baktığına bağlı. Mesela, postmodern roman diye lanse edilen şeylerin büyük bir kısmı, aslında romanın başlangıcından beri romanda olan şeyler. Cervantes de postmodern o anlamda. Dolayısıyla, biz şimdi bir şeye bakıp, "Bunlar Ortaçağ'da da vardı, dolayısıyla bu o anlamda Ortaçağ'ın yeniden ortaya çıkarılması," dersek çok doğru bir şey söylememiş oluruz gibi geliyor bana. Bugünden Ortaçağ'a dönecek olursak o süre içerisinde zaten Ortaçağ'ı andıran başka bir sürü dönemlerde, başka bir sürü şeyler de olmuştu. Beni asıl ilgilendiren şu: Bugünden sonra yeni bir şey olacaksa yani modernite bir şekilde bitip başka bir şey başlayacaksa ve bunun adına postmodernite demeyeceksek, "post" bir şey olmayıp kendi adı olacaksa, bu geriye dönüş biçiminde olmayacak. Ama moderniteyle modernite öncesinin bir tür sentezi de olmayacak, tümüyle başka bir şey olacak gibi geliyor bana. O başka şey de bence

gene, iyimser bir senaryoyla, bir tür doğayla yeniden bir olma şeklinde olacak. Belki böyle söyleyince çok anlamlı gelmiyor ama?

E.G.: Nasıl olacak?

C.A.: Bir şekilde şehrin, büyükşehrin, metropolün karantina altına alınması başarılabilirse, dünya bir şeye açılacak gibi geliyor bana. Yani giderek yoğunlaştığını gördüğümüz, sıkıştığını gördüğümüz, nefes alamadığımız şu şehrin ve bunun dünya üzerindeki pek çok örneğini karantina altına alıp elit olan insanların, doğrudan üretime katkısı olmayan, materyal üretime katkısı olmayan, daha çok düşünsel üretime katkısı olan insanların bu daraltılmış karantina çemberinin dışına taşarak orada, marjinde, doğayla yeniden bir olmaya çalışmaları bence tek çıkar yol.

E.G.: Ama bu hep böyle olmuyor mu yani öteden beri de böyle yaşanmıyor mu?

C.A.: Ben daha radikal bir şeyden bahsediyorum yani mesela bizim Foça'da ev almamızdan bahsetmiyorum aslında. Çünkü Foça'da ev aldığınızda da o olmuyor. Yani o dünyanın büyüdü denilen şey, işte Ortaçağ öncesinde varolan, Ortaçağ'da bile yok olmuş olan şey.

E.G.: Evrenin bütünlüğü...

C.A.: Bir şekilde... Yani daha romantik terimleri de var onun, "evrenin sıçradığını hissetmek" falan gibi bir şeyler, ben çok seviyorum onu. Yani o şimdi mümkün değil mesela, sokakta yürürken öyle bir şey yakalamanız mümkün değil. Foça'da da yakalamanız mümkün değil. Foça "geçmiş" artık, bir defa bunun bilincine varmak lazım. Eskiden insan olarak kendimizi dünyadan ayırmadan, kendi bilincimiz olarak ayırmadan, kendimizi kendi dünyamızdan ayırmadan yakalamış olduğumuz bir büyü vardı; ona geri dönebilecek miyiz döne-meyecek miyiz? Dönersek iyi, dönemezsek bu karanlık gider ve bir yerde patlar.

E.G.: Peki geçmişte benim hiç ikna olmadığım bir şey vardı. Enformasyon depolayan insanlara kültürlü deniyordu. Doğru mu bu?

C.A.: Denmeli mi anlamında mı, yoksa tarihsel tespit olarak mı?

E.G.: Yani benim kişisel tespitim olarak ve kültürlü ne demek sorusunu zaten bunun için de sordum biraz. Depolayıp dışarıya kusmak gibi.

C.A.: İşte ukalalık, çokbilmişlik dediğim o; genel kültür dediğimiz, bilgi yarışmalarında işe yarayan...

E.G.: Evet, yaşamla bütünleşmeyen bilgiler. Beynin üç katmanı var: Korteks daha çok düşünceyle ilgili, onun altında limbik sistem duygusal olayların kaynaklandığı yer, onun en altında da R kompleks denilen içgüdü, sezgi karışımı bir bölge var ki orası aslında hayvanlarla daha ortak bir yanımız. R zaten reptilden yani sürüngenden geliyor, onlarla ortak olan yanlarımız... Geçmişte, özellikle de 70'li yıllarda ben bunun sıkıntısını epeyce çektim. Sadece korteks konuşuyordu ve korteksler arası ilişkiler vardı. Hatta öylesine ki, düşünsel hadiseler duygusal dünyaların gelişmesini engelleyecek oranda fazla yer işgal ediyordu.

C.A.: Değişti mi sonra peki o?

E.G.: Benim, netice itibarıyla ikinizle de aramda kuşak farkı var. Siz benden çok daha fazla çeşitte insanla karşılaşabiliyorsunuz kişisel dünyanızda.

C.A.: Üç aşağı beş yukarı aynıdır bence.

E.G.: Sen, okumuş yazmış insanlarla benden daha çok muhatapsın, bunu biliyorum.

C.A.: Faydasını görmedim ama.

E.G.: Fayda olarak bakmamıştım ama senden bir şey öğrenmek istiyorum. Tartıştığım biri, "Onlar periferide kaldılar," dedi. Bu doğru mu?

C.A.: 70'lerin kültürlü olan insanları mı?

E.G.: Evet, kültür depolayanlar.

T.O.: Bana değişti gibi geliyor şimdi düşününce. Bunlar "enteller" diye nitelenen insanlar mı aynı zamanda?

E.G.: Ben o kelimenin ne anlama geldiğini tam anlamadım bugüne kadar.

T.O.: O biraz entelektüeli karikatürize etmek için kullanılıyor ya da işte belki enformasyon depolamak için de...

E.G.: Ama orada şey de var: “Ben onlardan değilim.”

T.O.: O aşığılama kısmını katmadan söylüyorum. Bana değişti gibi geliyor. Şaşırtıcı böyle gelmesi ama...

C.A.: İyiye doğru bir şey mi bu değişme?

E.G.: İyi, kötü diye konuşmuyoruz.

T.O.: Evet, işte ona karar veremeyeceğim, ben de onu söyleyecektim; iyi mi kötü mü diye karar veremiyorum...

C.A.: Neden ama? İlk başta sizin söylediğinizde daha normatif bir yan vardı. Anlattığınız, tarif ettiğiniz şeyi iyi olarak nitelendirmezsiniz herhalde değil mi?

E.G.: İyi veya kötü demedim de, bana uymuyor dedim.

T.O.: Ben de iyi, kötü diye tanımlamakta zorlanırım ama *dilüe* oldu sanki.

E.G.: *Sulandı*.

C.A.: Zaten sulu bir şeyden bahsediyorum.

T.O.: Hayır öyle değil, birim içindeki oranı azaldı ve seyrelti anlamında söylüyorum.

C.A.: Anladım.

T.O.: Bu nasıl oldu onu bilemeyeceğim.

C.A.: Burada terimlerin uyumsuzluğu var.

E.G.: Evet evet...

C.A.: Bu benim için ilginç bir tespit mesela... Yani “70’lerin kültürlü insanını bile artık çok sık göremiyoruz” mu demek istiyorsunuz?

T.O.: Evet ama bir şey daha diyeceğim, konuşmanın başından kalan bir şeyi... Hani Auschwitz’i yaratan veya birtakım şeylere tanık olan insan da kültürlü... Bir de daha Amerika’daki gibi olan ve bugün Türkiye’de de yaygınlaştığını düşündüğüm, bütün bunların farkında olmayan bir insan grubu da var.

C.A.: Tamam, anladım.

T.O.: Dolaysıyla sanıyorum ki bu seyrelme, biraz da bu tarz insanların artmasıyla da oldu gibi kaygım var.

C.A.: Anladım. Gerçi ben Engin Bey’in 70’lerdeki kültürlü insanlar olarak tarif ettiği kişilerin, ki o zamanlar neyin ne kadar farkında olduğu da sorgulanabilir herhalde,

çok emin değilim. Yani bilmiyorum, ben pas geçiyorum bu soruyu...

E.G.: Peki, Yorga Maglaras'ın *True Memories* albümünden "Insight"...

T.O.: Yine çok hoş bir parçaydı. Parçaya sonra geleceğim ama bana bir şey hatırlattı. Tanıdığım bir kişi, sayenizde Ömer Faruk Tekbilek hayranı olup onu kovalamaya başlamış. Çeşitli yerlere bakmış, hiçbir yerde bulamamış; sonra Maslak'ta bir markette umutsuzca CD raflarına yönelip, oradaki satış görevlisine, "Ömer Faruk Tekbilek var mı?" diye sormuş yok cevabı alacağını düşünerek. "Tabii, hangisini isterdiniz?" demiş satıcı ve dört-beş tane CD'sini çıkarmış o da adını duyduklarını ve beğendiklerini seçerek satın almış. Tolga'ya duyuruyorum bunları.

E.G.: Tolga tabii Ömer Faruk Tekbilek'in adı geçince heyecanlanıyor ama bunun nedenini benim açıklamam lazım artık. Dokuzuncu yayın dönemi, biz *Dünya Hali* programına çarşamba geceleri yayına giren *Tabula Rasa* programını yapan Yıldırım Arıcı ve Mahasti Kia'yı davet etmiştik. Bir süre sonra, onlar da bizi davet ettiler Neşe Şen'le birlikte. Tabii gece yarısı programı olduğu için 23.30 civarında ben kalktım radyoya geldim. Tolga ve içeride iki kişi daha vardı; kayıttan yayın yapılıyordu ve yüksek sesle konuşuyorlardı aralarında. Müzikle ilgili bir şey tartışılıyordu ama yüksek sesle. Ben yavaş yavaş Tolga'nın hemen yanına kadar geldim, beni görmedi. Niyetim, sadece benden önce kimse geldi mi diye sormaktı. Birden Tolga içerdekilere, "Onu Engin Geçtan meşhur etti," dedi ve anladım Ömer Faruk Tekbilek'ten söz edildiğini. Sonra birden beni fark etti ve çok şaşırды; donakaldı, baktı. Ben de ona "hortlak" dedim, çünkü bana hortlak görmüş gibi bakmıştı. O nedenle o gün bugün Ömer Faruk Tekbilek bizim aramızda bir şaka olarak sürüp gider; sizlere de yansıtıyoruz zaman zaman.

T.O.: Daha da yayılıyor dalga dalga bütün Türkiye'ye gördüğümüz gibi ama sebebi Tolga. Bu parçaya sonra döneriz

demıştim ya, adı “Insight”ı, yani “içgörü”. Bu terimi, içgörü-
yü biz psikiyatride bir durum tespiti olarak kullanıyoruz ve
çok da tehlikeli olabilecek bir tanım aynı zamanda. Tehlike-
li çünkü bir etiket haline gelebilir ve onun için de çok dik-
katli kullanılması gereken bir şey gibi gelir bana. Bir yazar
gözyle sorayım sana da; ne diyorsun içgörü için?

C.A.: Ben kendi nedenlerimden ötürü içgörüye yani
insight'a biraz tedirginlikle yaklaşıyorum esasında. Yani, ya-
zarlık ve yazma pratiği çerçevesinde bakarak... Çünkü sonuç-
ta bir yazar da, belki psikiyatristten farklı bir şekilde, ama bazı
insanları ve bazı durumları anlamaya ve anladığını yansıtmaya
çalışan bir insandır diye tarif edilebilir. O da bir saptama
ama belli bir kutulama da getiriyor. Ben bunun çok da doğru
bir yöntem olmadığını düşünmeye başladım artık; kendi pra-
tiğim açısından. İşte bu bakıyorum, görüyorum, sayıyorum
pratiğini kastediyorum. Mesela, *in-sight* yerine belki *side-sight*,
“yangörü” filan gibi bir şey olsa, ne güzel kelime oyunu oldu,
yani biraz yan gözle baktığım zaman daha doğru şeyler görebilirmişsin gibi... Çok doğrudan bakıp, teşrih masasına yatırıp,
iyice kesip biçip anlamaya çalışmak yerine, bir şeyi anlamaya
çalışmadan anlama prosedürünü yakalayabilirse bir yazar,
belki daha doğru bir şey yakalarmış gibi geliyor.

T.O.: Anlamaya çalışmadan.

C.A.: Anlamaya çalışmadan anlamayı başarabilirsek; ama
tabii onu bir pratik haline getirebilirsek... Biraz zenvari bir
şey belki. Kasmadan, kastetmeden yapmak ama istediği za-
man yapabilmek bunu...

E.G.: Tabii içgörü teriminin bana göre tehlikesi, sen de
söyledin Timuçin, ortak bir doğruya göre tanımlanıyor ol-
ması.

C.A.: Nasıl ortak bir doğru?

T.O.: Bir kod yani.

E.G.: O bir kod. Bu tabii çok geçmişten gelen bir şey, ta
psikanalizin ilk belirlediği günlerde, sağlıklı olmanın koşulların-
dan birisi topluma uyumlu olmaktı. Sonra İkinci Dünya Sa-
vaşı bize gösterdi ki toplumlar da hastalanabiliyorlar. Özellik-

le bu gün, Yeni Ortaçağ'da herkesin kendine özgü mantığı var. O zaman içgörüyü neye göre değerlendireceğiz? Ben nereden bileceğim?

T.O.: Şimdi bunu bir yapmak zorunda olduğumuz bir durum var günlük pratiğimizin içinde; maalesef diyeceğim ama ihtiyacımız var.

E.G.: Sen rapor yazmak zorundasın.

T.O.: Tabii bir şey yapmak, adını koymak durumunda olduğumuz zamanlar pek çok, ama ona esir olmamak çok önemli diye düşünüyorum. En azından bunun böyle bir şey olduğunu bilerek yapmak çok önemli.

C.A.: Peki, bunun bir esnekliği var mı? Yani karşınızdaki insanı değerlendirirken, sonuçta o içgörü konusunda ona ne kadar esneklik payı tanınabiliyor tıpta?

T.O.: Ben orada kendi adıma işimi biraz kolaylaştırdım doğrusu. Bunu söylemek de zor ama kişinin gerçeği değerlendirme yetisinin bozulduğu durumlar var, bunlara psikozlar deniliyor. Onu ayırabilirsek gerisi daha kolay gelebiliyor. O durumda yani kişinin gerçeği değerlendirmesinin bozulduğu bir durumda, insan beyni ya doğrudan organik bir hasar ya da bugün tam adlandıramadığımız daha karmaşık bir biyokimyasal bozukluk gösteriyor diyebiliriz.

E.G.: Cem, senin soruna karşılık şunu eklemek isterim. Timuçin psikozları örnek verdi. Ona tamamen katılıyorum ama onu dışta bıraksak bile şizofrenik kodları bildiğimiz ve o kodlara göre konuştuğumuz zaman şizofrenik durum yaşayan bir kişiye ulaşmak mümkündür.

T.O.: Tabii ki... Evet, şimdi, aslında sürpriz yapayım demiştim ama başından anons edelim ne olduğunu. Size bir Frank Sinatra dinletiyim, sonra konuşalım.

E.G.: Carlos Ramirez'le birlikte.

T.O.: Bu ikisi de operayı ancak bu kadar söyler.

C.A.: Biraz önceki konuşmadan hareketle, yazarlar adına söz almış olmak istemedim; bu içgörü hikâyesinin başka bir konuyla bağlantısı da var. Ben onu Engin Bey'e de sor-

mak istiyorum, hazır bugün kitabı taze taze çıkmışken. Sizde, benim yazar olarak gördüğüm ve çok hoşlandığım bir şey var: Zamanla ilgili bir tavrınız var; şimdiye kadar yazdığınız kurmaca kitapların hemen hepsinde sanırım ortaya çıkan bir şey bu. Hem kişisel zamanlarla hem de dünya zamanıyla ilgili bir şey, yani şimdiden anlamak gibi bir şey. Burada, bir tür zamana karşı bir içgörü var bence sizin kullandığınız. Biraz ondan bahseder misiniz?

E.G.: Şöyle diyeyim, benim ölçülebilir zamana çok fazla tutsak olmamıza bir tepkim var, zannediyorum. Geçmiş, şimdiki zaman, gelecek dediğimiz zaman, yani geçmiş ve geleceğe ilişkin plan, tasarı ve projeleri içinde bulunduğumuz âna, bugüne çok fazla getirerek ânı yaşayamıyoruz. Oysa, içinde yaşadığımız ânın sonsuz sürekliliği denilen bir şey var. Yakalanması bizler için çok kolay olmasa da, gayrimümkün olan bir şey de değil bence. Şimdi bugün çıkan kitapta örneğin, İstanbul var belki ama Bizans da var, Osmanlı'nın çeşitli dönemleri de var. Hepsi birbirinin içine girmiş durumda; iyice çılgın bir şey çıktı ortaya. Karakterlerden biri de saatli maarif takvimi...

T.O.: Acaba nereden girmiş oraya.

E.G.: Saatli Maarif Takvimi tamamen özgürlüğü seçmiş durumda. İsteddiği tarihi seçiyor, istediği zaman ortadan kayboluyor ya da geri dönüp duvarda tekrar görünüyor. Herhalde bu bir fikir verir.

C.A.: Peki, bu şimdiki zamanı yaşama konusunda ben bir yandan da şöyle düşünüyorum: Çok fazla şimdiki zaman yaşanıyor. Sizin söylediğinizi de anlıyorum, bir tür gelecek kaygısı ve geçmişin ağırlığı insanların üzerinde; onu görüyorum ama bir başka açıdan bakacak olursak, zaman boyutunun önü ve arkasından bir şekilde çok fazla soyutlanmış ve hep şu anda kovalandığı bir dünya da varmış gibi geliyor bana, ne diyorsunuz?

E.G.: Pazartesi günü gördüğüm bir kişi, terapi seansında çıktığı Güneydoğu gezisinden çok hoş bir izlenimle geldi, "Zamanı ölçmüyorlar ve bu bana çok hoş geldi," dedi . Bir de

işinsanı kendisi üstelik. “Türkiye’nin şu andaki hali de çok hoşuma gidiyor,” dedi anlayacağımı düşünerek. Aynı bir kompartımana koymuş işinsanlığını artık; bunu duymak çok hoşuma gitti. Evet, eskilere gidiyoruz; 1940’lardan, hala geçerli olduğuna inandığım bir ses geliyor, Caterina Valente, Almanca sözlerle “Malaguena” söylüyor.

C.A.: Hazır Türkiye’den söz açılmışken ve herkes Türkiye’yi konuşuyorken oradan biraz devam edelim; siz ne diyorsunuz şimdi bu Türkiye’nin delirme haline? Karışık, karmaşık, karmakarışık, ne olacağız sizce?

E.G.: Bana göre sadece karmaşık.

C.A.: Daha karmakarışık olmadı mı? Ya da olacak mı?

E.G.: Ben kâhin değilim tabii ancak kaosun kenarında varoluş dedikleri şey bu herhalde. Yani, bu kendi içinde bir sistem. Bak biraz önce, “Bir durduk bakıyoruz kendimize,” dedim; bazılarıımıza iyi geldi. Depremden sonra da bir süre böyle olmuştu. Ben neyim, kimim, hayatın anlamı ne, niçin para kazanıyorum, niçin didiniyorum ya da değer mi değmez mi vesaire gibi sorular yeniden ortaya çıktı. Her şerde bir hayır vardır anlamında konuşmuyorum ama bu karmaşık sistemlere fevkalade uygun bir örnek gibi geliyor benim anladığım kadarıyla. Karmaşalıklar var. Bunun Ortaçağ ile ne kadar ortak noktası vardır veya ona da benzemeyen ama onunla ortak yanları da olan bir yerlere doğru hareket ediyoruzdur belki. Yani Türkiye’de, daha uç örnek olan İstanbul’da bugün olanlar, aslında daha küçük çapta her yerde oluyor.

T.O.: Ortaçağ da diğerleri gibi bir geçiş çağı. Daha önce arabeskten söz etmiştik, bu da böyle bir şey mi acaba? Bu karmaşa da bir şeye doğru dönüşecek çünkü karmaşık olan, sınırları çizilmiş adı konulup, bir kenara konulabilecek bir şey değil.

E.G.: Elle tutulabilir bir şey değil. Olmaması da insanları rahatsız ediyor.

T.O.: Ve korkutuyor değil mi?

E.G.: Tanımlanabilir olmaması korkutuyor, temel güven duygusunu da sarstığı için insanlarda... Fakat bu bir olgu, biz de bunun içindeyiz, zaman zaman savrulabiliriz de.

C.A.: Peki, karmaşalar arasında fark yok mu? Her karmaşa aynı karmaşa mı?

E.G.: Hiçbir karmaşa tekrarlanmaz yani yazılanlar açısından söylüyorum...

C.A.: Tekrarlanmaz kuşkusuz ama her karmaşa benzer şeylere mi yol açar? Ya da ben normatif bakmaya çalışıyorum bu hikâyeye nedense?

T.O.: Bu iyimser mi geldi sana?

C.A.: Bana iyimser geldi. Bir karmaşa görüyoruz sonuçta, o karmaşayı görmemek mümkün değil herhalde ama ben o karmaşanın üstüne bir de yozluk görüyorum yani bu daha iyi bir şeye dönüşecekmiş gibi gelmiyor bana.

T.O.: İyiyi kötüyü bilmiyoruz ama dediğin gibi, dönüşecek.

C.A.: Onun tersi sabit kalması ki, dünyada hiçbir şey sabit kalmıyor zaten, değişiyor bir şekilde. Bayram tatilinde İmroz'a yani Gökçeada'ya gittik ve sonra oranın Gökçeada olmaması, İmroz olması gerektiğine karar verdik çünkü çok net bir şekilde iki farklı insan biçimi, iki farklı yaşama biçimi, iki farklı hayat anlayışı görülüyordu. Bir tanesi işte çok bariz bir şekilde adadan sürülmüş marjinalize edilmiş olan Rum kökenliler, onların yaşam biçimi, onların köyleri, bir de bizler. Bizler derken, Rumları azınlığa düşürmek için özellikle çeşitli şehirlerden getirilmiş, oraya yerleştirilmiş olanlar. Askerle birlikte gelmişiz, garnizonlar kurulmuş falan. Ondan sonra çok net olarak ikisini yan yana gördüğünüz zaman, Türk mahallesinde insanların herhangi bir hayat tadından tümüyle yoksun olduklarını, buna karşılık çok daha fakir bir şekilde, yıkıntılar içerisinde yaşayan Rum kökenli insanların köylerinin o yıkıntılar içerisinde bile ne kadar güzel olduğunu, ne kadar hayata bağlı olduklarını fark ediyorsunuz. Hakikaten çok farklıydı ve bunun gibi bir sürü şeyi Türkiye'nin genelinde de görmek çok mümkün.

T.O.: O grup, tipik olarak Türkiye anakarasını temsil eden bir grup mu sence?

C.A.: Bence ediyor.

T.O.: Ben ondan emin değilim.

E.G.: Ben de emin değilim.

T.O.: Benzer bir şeyi ben de Kıbrıs'ta yaşadım. Orada da adalılar yani oralı Türkler ve oraya götürülmüş olanlar var. Götürülmüş olanlara bakarken, neden özellikle onların götürülmüş oldukları konusunda benim de soru işaretlerim olmuştu. İmroz'u görmediğim için bir şey diyemeyeceğim ama.

C.A.: Orada Isparta depreminden giden Ispartalılar, Karadeniz kıyılarından kopup gelmiş Karadenizliler var.

T.O.: Belki de barınamayanlardır biraz da?

C.A.: Ben onların İmroz'a gelmeden önce Isparta'da da aynı şekilde yaşadıklarına eminim.

T.O.: Tabii, yaşam biçimlerini göturdüler belki de.

E.G.: Yaşam biçimlerini götürüyor olabilirler ama köklerinden kopmuş olarak.

C.A.: Yerinde güzeldir diyorsunuz yani?

E.G.: Her şey yerinde güzel.

T.O.: Yerinde bu kadar batmazdı diyorum ben de .

E.G.: Evet çünkü orada, buldukları yerde, bir bütünün parçası halinde yaşıyorlar. Bu göç hareketleri tabii ki insanları bir şeylere fazla tutunmaya, kökünden koparılmış olmanın kaygıları ve yabancılaşmayla birlikte başka türlü davranmaya götürebiliyor. En iyi örneği, Avrupa ülkelerine göç eden Anadolu Türkler.

T.O.: Ama Türkler her zaman hep bir yerden bir yere göç ediyor sonuçta.

C.A.: İstanbul da bir göç merkezi. Burada da etrafımıza baktığımızda bu bizi rahatlatacak mı? Bu insanlar Sultanbeyli'ye yerleştiler ama aslında orada yaşamıyorlardı, başka bir yerden geldiler ve şimdi doğal ortamları içinde yaşamadıkları için böyle yapıyorlar; aslında Kayseri'deyken iyilerdi mi diyeceğiz?

T.O.: Yok, ben de rahatla diye söylemedim. Ama mesela eski İstanbullu diye beğenilen insanların da tamamı azınlık değil, değil mi?

C.A.: Kuşkusuz canım... Ben de Rum propagandası yapmak istemiyorum tabii ki. Ama sanki genelde Türkiye'nin, Türkiye'de insanların yaşayış biçiminde düzelmeyecek bir şeyler varmış ve de hep daha kötüye gidiyormuş gibi geliyor bana. Ben 33 yaşına bastım belki ondandır.

E.G.: Eski bir alaturka şarkı vardı, "Denizler Durulmaz Dalgalanmadan" diye.

T.O.: Şimdi belki bir Rumca parça çalarız.

C.A.: Bu arada bugün bayramınız. Tıp Bayramı'nızı tebrik ederim.

T.O.: Teşekkür ederiz. Bayram münasebetiyle, geçen hafta kaybettiğimiz hocam Dr. Oğuz Arkonaç'ın da anısına Maria Del Mar Bonet'ten "Per Hipócrates" çalalım. Hipokrat için...

E.G.: Bu arada süremizi de doldurduk. Hepinize iyi akşamlar diliyorum ben Engin Geçtan.

T.O.: 94.9 Açık Radyo *Dünya Hali*'nden iyi akşamlar, ben Timuçin Oral.

C.A.: Ben de bütün yaşlanmakta olan kötümserler adına iyi akşamlar diliyorum, Cem Akaş.

E.G.: Teşekkürler Cem, teşekkürler Tolga.

